

آموزش و آزمون
مطالعات اجتماعی
نهم
برای دانش آموزان تیزهوش

از مجموعه **رشادت**

گوییم خوش آمد ای محصل
داری تو بدان کتاب کامل
برخیز و تو اجتماعی آموز
از دست مده فرصت امروز
همراه توایم با رشادت
تا باز کنی در سعادت

حامد یاری

بسیار خرسندیم که کتاب «مطالعات اجتماعی نهم برای دانش‌آموزان تیزهوش» از مجموعه «رشادت» را در اختیار دانش‌آموزان عزیز قرار می‌دهیم. این کتاب که توسط آقای حامد یاری و با نظارت دبیر مجموعه رشادت تألیف شده است، کلیه مطالب کتاب مطالعات اجتماعی پایه نهم را در سطح پیشرفته ارائه می‌دهد. دانش‌آموز ابتدا با خلاصه هر درس آشنا می‌شود، سپس به سؤالات در دو سطح «دانش» و «فردانش» پاسخ می‌دهد.

منظور از سؤالات سطح دانش، سؤالاتی است که با تکیه بر محفوظات دانش‌آموزان طرح شده است و منظور از سؤالات فردانش سؤالاتی است که با توجه به محتوا و متن درس به گونه‌ای طرح شده که نیازمند درک عمیق مطالب درسی برای پاسخ‌گویی است.

دانش‌آموزان برای پاسخ‌گویی ابتدا سؤالات دانش را پاسخ داده و سپس سؤالات فردانش را بررسی و پاسخ می‌دهند. برای استفاده بهینه از کتاب و یادگیری پایدار مطالب هر درس، پیشنهاد می‌شود ترتیب پاسخ‌گویی به سؤالات در قسمت‌های مختلف رعایت شود.

انتظار می‌رود کتاب حاضر، همه نیازهای دانش‌آموزان سوم دبیرستان مدارس خاص و تیزهوشان و دبیران محترم درس مطالعات اجتماعی را پاسخ‌گو باشد.

در اینجا لازم است از مؤلف و دبیر محترم مجموعه سپاس‌گزاری شود، همچنین از خانم‌ها ناهید صبائی (حروفچین)، ملیحه محمدی (صفحه‌آرا و رسم تصاویر)، بهاره خدامی (گرافیک) تشکر و سپاس‌گزاری می‌کنیم.

امیدواریم دبیران محترم درس مطالعات اجتماعی و دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها، ما را با اعلام نظرات، پیشنهادها و انتقادهای خود درباره این کتاب یاری فرمایند.

انتشارات مبتکران

فهرست مطالب

صفحه.....	عنوان
۴	مقدمه
۷	درس اول زمین، مهد زیبای انسان‌ها
۱۳	درس دوم حرکات زمین
۱۹	درس سوم چهره زمین
۲۵	درس چهارم آب فراوان، هوای پاک
۳۲	درس پنجم پراکندگی زیست‌بوم‌های جهان
۳۸	درس ششم زیست‌بوم‌ها در خطرند
۴۴	درس هفتم جمعیت جهان
۵۰	درس هشتم بی‌عدالتی و نابرابری در جهان
۵۷	درس نهم ایرانی متحد و یکپارچه
۶۴	درس دهم اوضاع اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی ایران در عصر صفوی
۷۰	درس یازدهم تلاش برای حفظ استقلال و اتحاد سیاسی و سرزمینی ایران
۷۷	درس دوازدهم در جست‌وجوی پیشرفت و رهایی از سلطه خارجی
۸۲	آزمون پایان ترم (نوبت اول)
۸۴	درس سیزدهم نهضت مشروطه
۹۲	درس چهاردهم ایران در دوران حکومت پهلوی
۹۹	درس پانزدهم انقلاب اسلامی ایران
۱۰۵	درس شانزدهم ایران در دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۱۱۱	درس هفدهم فرهنگ
۱۱۷	درس هجدهم هویت
۱۲۳	درس نوزدهم کارکردهای خانواده
۱۲۸	درس بیستم آرامش در خانواده
۱۳۳	درس بیست و یکم نهاد حکومت
۱۳۹	درس بیست و دوم حقوق و تکالیف شهروندی
۱۴۵	درس بیست و سوم بهره‌وری چیست؟
۱۵۰	درس بیست و چهارم اقتصاد و بهره‌وری
۱۵۴	آزمون پایان ترم (نوبت دوم)
۱۵۶	آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۶ - ۹۵)
۱۵۹	آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۷ - ۹۶)
۱۶۲	آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۸ - ۹۷)
۱۶۴	آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۹ - ۹۸)
۱۶۶	آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۱۴۰۰ - ۹۹)

صفحه.....	عنوان
	پاسخ‌نامه تشریحی
۱۶۸	پاسخ‌نامه درس اول
۱۶۹	پاسخ‌نامه درس دوم
۱۷۰	پاسخ‌نامه درس سوم
۱۷۲	پاسخ‌نامه درس چهارم
۱۷۴	پاسخ‌نامه درس پنجم
۱۷۵	پاسخ‌نامه درس ششم
۱۷۷	پاسخ‌نامه درس هفتم
۱۷۸	پاسخ‌نامه درس هشتم
۱۸۱	پاسخ‌نامه درس نهم
۱۸۳	پاسخ‌نامه درس دهم
۱۸۴	پاسخ‌نامه درس یازدهم
۱۸۷	پاسخ‌نامه درس دوازدهم
۱۸۹	پاسخ‌نامه آزمون پایان ترم (نوبت اول)
۱۹۰	پاسخ‌نامه درس سیزدهم
۱۹۲	پاسخ‌نامه درس چهاردهم
۱۹۴	پاسخ‌نامه درس پانزدهم
۱۹۶	پاسخ‌نامه درس شانزدهم
۱۹۸	پاسخ‌نامه درس هفدهم
۲۰۰	پاسخ‌نامه درس هجدهم
۲۰۲	پاسخ‌نامه درس نوزدهم
۲۰۴	پاسخ‌نامه درس بیستم
۲۰۵	پاسخ‌نامه درس بیست و یکم
۲۰۷	پاسخ‌نامه درس بیست و دوم
۲۰۸	پاسخ‌نامه درس بیست و سوم
۲۱۰	پاسخ‌نامه درس بیست و چهارم
۲۱۱	پاسخ‌نامه آزمون پایان ترم (نوبت دوم)
۲۱۳	پاسخ‌نامه آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۶ - ۹۵)
۲۱۴	پاسخ‌نامه آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۷ - ۹۶)
۲۱۵	پاسخ‌نامه آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۸ - ۹۷)
۲۱۶	پاسخ‌نامه آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۹۹ - ۹۸)
۲۱۸	پاسخ‌نامه آزمون استعدادهای درخشان سراسر کشور (۱۴۰۰ - ۹۹)

زمین، مهد زیبایی انسان‌ها

منظومه خورشیدی

زمین ما بخش کوچکی از منظومه خورشیدی است که متشکل از یک ستاره به نام خورشید و اجرام آسمانی متعددی است که در مدارهای پیرامونی آن می‌گردند.

سیاره‌های درونی و سیاره‌های بیرونی

منظومه خورشیدی دارای هشت سیاره است که چهار سیاره نزدیک به خورشید، سطوح سنگی و جامد دارند و به آنها «سیاره‌های درونی» و چهار سیاره دورتر که از گازهای مختلف تشکیل شده‌اند، «سیاره‌های بیرونی» نامیده می‌شوند.

چهار سیاره بیرونی منظومه خورشیدی:

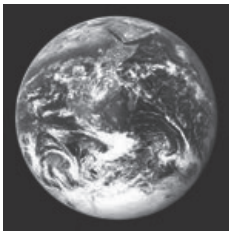
برجیس، کیوان، اورانوس، نپتون

چهار سیاره درونی منظومه خورشیدی

تیر، ناهید، زمین، مریخ

سیاره زمین

در بین چهار سیاره نزدیک به خورشید، زمین بزرگترین آنهاست، این سیاره سومین سیاره منظومه خورشیدی است.

دانشمندان عمر زمین و پیدایش منظومه خورشیدی را حدود ۴/۵ میلیارد سال تخمین زده‌اند. برخی سیاره‌های منظومه خورشیدی، قمر دارند که به دور این سیاره‌ها می‌گردند.

کهکشان راه شیری

ستاره خورشید یکی از میلیون‌ها ستاره کهکشان راه شیری است که در مرکز منظومه خورشیدی قرار دارد و سرچشمه اصلی زندگی بر روی زمین است. البته کهکشان راه شیری نیز خود یکی از هزاران کهکشان در فضا است.

مساحت کره زمین

۵۱۰ میلیون کیلومتر مربع است و سطح این کره را خشکی‌ها و آب‌ها پوشانده است.

موقعیت مکانی یک پدیده

مکان دقیق قرار گرفتن یک پدیده بر روی کره زمین را «موقعیت مکانی» آن پدیده می‌گویند.

مدار

در هر دو نیم‌کره شمالی و جنوبی به موازات استوا، دایره‌هایی رسم شده‌اند که به آنها «مدار» می‌گویند. معمولاً همه مدارها را روی کره‌ها و نقشه‌ها رسم نمی‌کنند.

درجه‌بندی مدارها

مدار استوا (مدار مبدأ) صفر درجه است. مدارها بین ۹۰ درجه شمالی یا جنوبی درجه‌بندی شده‌اند. هر چه به قطب شمال یا جنوب نزدیک می‌شویم مدارها کوچک‌تر می‌شوند.

نصف‌النهار

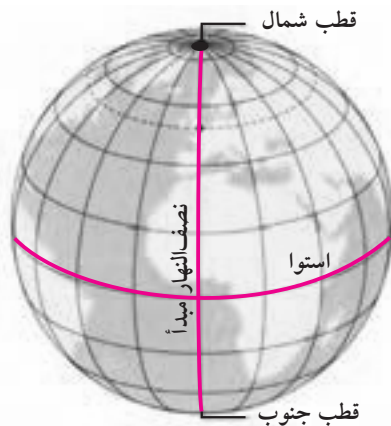
نصف‌النهارها نیم‌دایره‌های فرضی هستند که از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده‌اند و طول مساوی دارند.

درجه‌بندی نصف‌النهارها

نصف‌النهار مبدأ (نصف‌النهار گرینویچ) صفر درجه و نصف‌النهارهای دیگر از ۱۸۰ درجه غربی و ۱۸۰ درجه شرقی درجه‌بندی شده‌اند. زیرا محیط زمین ۳۶۰ درجه است.

مختصات جغرافیایی

هر نقطه از کره زمین روی یک مدار و یک نصف‌النهار مشخص قرار دارد که به آن «مختصات جغرافیایی» آن نقطه می‌گویند.

طول جغرافیایی

طول جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله آن مکان تا نصف‌النهار مبدأ برحسب درجه.

عرض جغرافیایی

عرض جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله آن مکان تا مدار استوا برحسب درجه.

علائم اختصاری طول و عرض جغرافیایی

(N) شمالی، (S) جنوبی، (E) شرقی، (W) غربی

ابزارهای اولیه تعیین مکان و مسیر:

استفاده از ستارگان و اسطرلاب، تهیه نقشه‌های اولیه، استفاده از قطب‌نما

استفاده از ماهواره در جهت‌یابی:

تلاش برای مسیریابی و تعیین مکان با روش‌های دقیقه که در هر شرایطی بتوان با کمک آن عملیات ناوبری را انجام داد. در دهه‌های اخیر منجر به استفاده از ماهواره برای تعیین موقعیت‌های مکانی گردید.

ناوبری ماهواره‌ای:

روشی جدید است که در آن از چندین ماهواره برای ارائه موقعیت و جهت جغرافیایی و مسیر حرکت استفاده می‌شود. مبنای کار این سیستم‌ها بر پایه امواج رادیویی است که بین ماهواره و گیرنده‌های مختلف رد و بدل می‌شود.

پرسش‌های سطح دانش

درس ۱

❖ جملات درست یا نادرست را مشخص کنید.

- ۱- نصف‌النهار مبدأ از رصدخانه گرینویچ در شهر پاریس عبور می‌کند. درست نادرست
- ۲- استفاده از ستارگان یکی از ابزارهای اولیه تعیین مکان و مسیر بود. درست نادرست
- ۳- معمولاً بر روی کره‌ها و نقشه‌ها، همه مدارها را رسم می‌کنند. درست نادرست
- ۴- خورشید در مرکز منظومه خورشیدی قرار دارد و سرچشمه اصلی زندگی بر روی زمین است. درست نادرست

❖ پاسخ درست را علامت بزنید.

- ۵- منظومه خورشیدی دارای چند ستاره و سیاره است؟
 ۱) یک - هشت ۲) چهار - هفت ۳) هشت - یک ۴) هفت - چهار
- ۶- در گذشته از «اسطرلاب» به چه منظور استفاده می‌شد؟
 ۱) اندازه‌گیری زمان ۲) تعیین موقعیت ۳) تهیه نقشه ۴) درجه‌بندی مدارها
- ۷- فاصله یک مکان با مدار استوا برحسب درجه چه نامیده می‌شود؟
 ۱) موقعیت جغرافیایی ۲) طول جغرافیایی ۳) عرض جغرافیایی ۴) فاصله مداری
- ۸- کدام یک از سیاره‌های زیر، از سیاره‌های درونی نیست؟
 ۱) ناهید ۲) زمین ۳) مریخ ۴) مشتری
- ۹- نیم‌دایره‌هایی که از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده‌اند، چه نامیده می‌شوند؟
 ۱) عرض جغرافیایی ۲) طول جغرافیایی ۳) نصف‌النهار ۴) مدار
- ۱۰- در ناوبری ماهواره‌ای از چه عاملی برای ارائه موقعیت جغرافیایی استفاده می‌شود؟
 ۱) سرعت نور ۲) امواج رادیویی ۳) امواج صوتی ۴) امواج مغناطیسی

❖ جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

- ۱۱- چهار سیاره نزدیک به خورشید، سیاره‌های و چهار سیاره دورتر، سیاره‌های نامیده می‌شوند.
- ۱۲- دانشمندان عمر زمین را حدود سال تخمین زده‌اند.
- ۱۳- برخی از سیاره‌های منظومه خورشیدی دارند که به دور این سیاره‌ها می‌گردند.
- ۱۴- ستاره خورشید یکی از میلیون‌ها ستاره کهکشان است.
- ۱۵- مساحت کره زمین ۵۱۰ میلیون کیلومتر مربع است و سطح آن را پوشانده است.

❖ به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

۱۶- منظور از «سیاره‌های درونی و بیرونی» چیست؟

۱۷- نوبری ماهواره‌ای چیست و مبنای کار آن بر چه اساسی است؟

۱۸- آیه‌ای از قرآن کریم درباره عظمت جهان هستی، بیان کنید.

۱۹- منظور از «موقعیت مکانی یک پدیده» چیست؟

۲۰- «مدار» را تعریف کنید.

۲۱- منظور از «مختصات جغرافیایی» چیست؟

۲۲- «نصف‌النهار» چیست؟

۲۳- کدام مدار و نصف‌النهار، صفر درجه هستند؟

۲۴- «طول و عرض جغرافیایی» را تعریف کنید.

۲۵- درجه‌بندی مدارها و نصف‌النهارها چگونه است؟

پرسش‌های سطح فرادانش

درس ۱

❖ جملات درست یا نادرست را مشخص کنید.

- درست نادرست
 درست نادرست

- ۱- زمین بزرگترین سیاره بیرونی منظومه خورشیدی است.
 ۲- ایران در نیم‌کره شمالی و شرقی قرار دارد.

❖ پاسخ درست را علامت بزنید.

۳- در کدام یک از مناطق کشور ما، مردم باید بیشتر به سمت قبله منحرف شوند؟

- ۱ شمال ۲ جنوب ۳ مرکز ۴ غرب

۴- کدام گزینه، رابطه درست را نشان می‌دهد؟

- ۱ منظومه > کهکشان > ستاره ۲ کهکشان < منظومه < ستاره
 ۳ کهکشان > منظومه > ستاره ۴ منظومه < کهکشان < ستاره

۵- منظور از «هر نقطه از کره زمین روی یک مدار و یک نصف‌النهار مشخص قرار دارد» چیست؟

- ۱ بر روی هر مدار زمین، تنها یک نقطه قرار دارد.
 ۲ بر روی هر نصف‌النهار زمین تنها یک نقطه قرار دارد.
 ۳ بر روی هر مدار و هر نصف‌النهار، تنها یک نقطه وجود دارد.
 ۴ بر روی هر مدار و هر نصف‌النهار بی‌نهایت نقطه قرار دارد.

۶- عرض جغرافیایی دو نقطه قطب شمال و قطب جنوب به ترتیب کدام است؟

- ۱ $180^{\circ}W - 180^{\circ}E$ ۲ $180^{\circ}E - 180^{\circ}W$
 ۳ $90^{\circ}N - 90^{\circ}S$ ۴ $90^{\circ}S - 90^{\circ}N$

❖ به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۷- فاصله یک مکان تا مدار استوا برحسب درجه، چه نامیده می‌شود؟

۸- روشی که در آن از چندین ماهواره برای ارائه موقعیت و جهت جغرافیایی استفاده می‌شود چه نام دارد؟

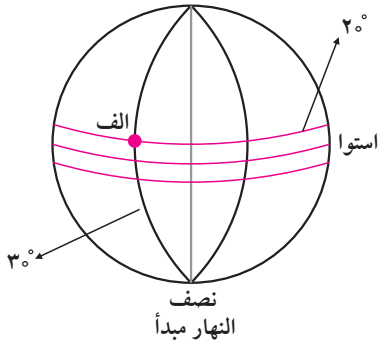
❖ جملات ناتمام زیر را کامل کنید.

۹- جغرافی دانان برای تعیین موقعیت مکانی پدیده‌ها بر روی کره زمین

۱۰- نصف‌النهارها از 180° درجه شرقی و 180° درجه غربی درجه‌بندی شده‌اند؛ زیرا

❖ با توجه به مطالب درس و آموخته‌های خود، به سؤالات زیر پاسخ بدهید.

۱۱- جهت قبله در کشور ما چگونه است؟ چرا؟

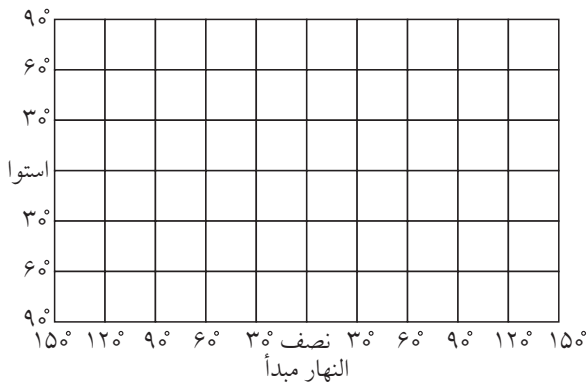

۱۲- با توجه به شکل زیر، مختصات جغرافیایی نقطه «الف» را بنویسید.

۱۳- آیا عرض جغرافیایی همه نقاطی که روی خط استوا هستند، صفر درجه است؟

۱۴- به نظر شما، در گذشته مردم چگونه موقعیت یابی می‌کردند؟

۱۵- با توجه به مختصات جغرافیایی داده شده، نقاط «الف»، «ب» و «پ» را در نقشه زیر مشخص کنید.

الف) $60^{\circ}W, 0^{\circ}$

ب) $30^{\circ}E, 30^{\circ}N$

پ) $30^{\circ}W, 60^{\circ}S$

یادداشت

حرکت وضعی زمین

زمین در هر ۲۴ ساعت یکبار به دور محور خود می‌چرخد که به آن «حرکت وضعی» می‌گویند.

حرکت ظاهری خورشید

ما هر روز در آسمان خورشید را می‌بینیم که از مشرق طلوع می‌کند. هنگام ظهر خورشید تقریباً بالای سر ما است و رفته رفته در هنگام عصر به سمت مغرب حرکت و در آسمان غروب می‌کند. این جابه‌جایی خورشید در آسمان «حرکت ظاهری» است.

نتایج حرکت وضعی زمین

۱- پدید آمدن شب و روز

۲- اختلاف ساعت

وقت واقعی

وقتی خورشید درست روی یک نصف‌النهار قرار می‌گیرد، همه شهرهایی که روی این نصف‌النهار (از شمال اروپا تا جنوب آفریقا) قرار گرفته‌اند، هنگام ظهر است. در همین حال، مردم کشورهایی که در شرق گرینویچ قرار دارند، خورشید را زودتر دیده‌اند؛ بنابراین از ظهرشان گذشته است. برعکس، در کشورهایی که در غرب نصف‌النهار گرینویچ قرار دارند، چند ساعت به ظهر مانده است.

ایراد وقت واقعی

در زندگی روزانه نمی‌توان از وقت واقعی استفاده کرد. تصور کنید حتی دو شهر مجاور یک کشور که روی یک نصف‌النهار قرار ندارند، وقت‌های مختلفی خواهند داشت؛ بنابراین مشکلات زیادی برای قرار ملاقات‌ها، زمان باز و بسته شدن ادارات و مغازه‌ها و برنامه حرکت قطارها و هواپیماها به وجود می‌آید.

وقت رسمی

کره زمین برای آنکه یک دور به دور خود بچرخد، ۲۴ ساعت وقت لازم دارد؛ پس اگر محیط کره زمین را به ۲۴ ساعت تقسیم کنیم، هر یک از قاچ‌ها ۱۵ درجه پهنا دارد. هر منطقه زمانی یک قاچ است و یک ساعت را به خود اختصاص می‌دهد؛ بنابراین همه نصف‌النهارهایی که داخل یک قاچ‌اند بطور توافقی ساعت یکسانی دارند.

وقت قانونی در کشورهای وسیع

در برخی کشورهای وسیع مانند چین، چند ساعت رسمی وجود دارد و مردم این کشورها هرگاه از شرق به غرب یا برعکس مسافرت کنند، مجبورند ساعت خود را جلو یا عقب ببرند.

حرکت انتقالی زمین

زمین در همان هنگام که به دور خود می‌چرخد، به دور خورشید نیز می‌گردد. مدت‌زمان یک دور کامل زمین به گرد خورشید، یک سال طول می‌کشد که به آن «حرکت انتقالی» می‌گویند.

نتایج حرکت انتقالی:

۱- پیدایش سال خورشیدی

۲- پیدایش فصل‌ها

سال رسمی

سال ۳۶۵ روزه را «سال رسمی» می‌گویند.

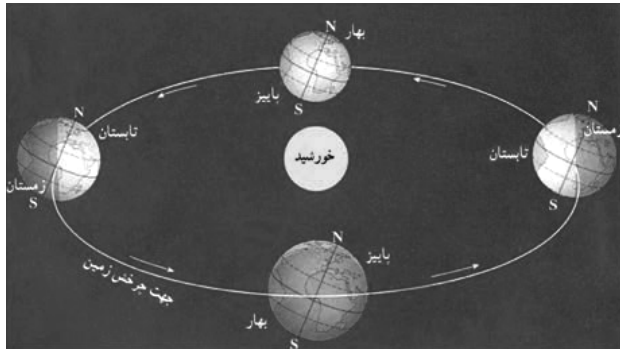
سال کبیسه

مدت‌زمان واقعی یک دور کامل زمین به گرد خورشید ۳۶۵ روز و ۶ ساعت است، اما در تقویم سال را ۳۶۵ روز در نظر می‌گیرند. برای جبران این کسری، هر چهار سال، یک روز به سال رسمی اضافه می‌شود. سال ۳۶۶ روزه را «سال کبیسه» می‌گویند.

مایل بودن محور قطبها

محور قطبها بر سطح مدار گردش انتقالی زمین مایل است و بطور ثابت یک زاویه $۶۶^{\circ}۳۳'$ می‌سازد تا زاویه تابش آفتاب در طول سال تغییر کند و درازی شب و روز نامساوی شود و فصول به وجود بیاید.

انقلاب تابستانی

در اول تیرماه، خورشید در نیم‌کره شمالی به مدار رأس‌السرطان بطور عمود می‌تابد. در اول تیرماه در نیم‌کره شمالی منطقه وسیع‌تری از کره زمین در معرض نور خورشید قرار می‌گیرد، در نتیجه طول روزها از شبها بیشتر است. این هنگام طولانی‌ترین روز در این نیم‌کره است و به این زمان «انقلاب تابستانی» می‌گویند و فصل تابستان آغاز می‌گردد.

انقلاب زمستانی

در اول دی‌ماه خورشید به مدار رأس‌السرطان در نیم‌کره جنوبی عمود می‌تابد. در اول دی‌ماه در نیم‌کره شمالی بخش کم‌وسعت‌تری از کره زمین تابش خورشید را دریافت می‌کند و روزها کوتاه‌تر از شبها است. ۲- در نتیجه در نیم‌کره شمالی اول دی‌ماه کوتاه‌ترین روز سال است و به آن «انقلاب زمستانی» می‌گویند و فصل زمستان آغاز می‌گردد. در حالی که در همین زمان در نیم‌کره جنوبی فصل تابستان آغاز شده است.

اعتدالین

پس از طولانی‌ترین و کوتاه‌ترین روز سال به تدریج با گردش زمین به دور خورشید، وسعت دایره روشنایی در دو نیم‌کره شمالی و جنوبی کم و زیاد می‌شود؛ در نتیجه طول روز و شب هر روز نسبت به روز قبل تغییر می‌کند تا سرانجام در دو موقع از سال یعنی اول بهار و اول پاییز طول روز و شب برابر می‌شود. به این دو زمان، «اعتدالین» (اعتدال بهاری و اعتدال پاییزی) می‌گویند.

طول شب و روز در استوا

در مناطق مجاور استوا، مسیر پیموده شده در دو منطقه تاریک و روشن همواره یکسان است و در نتیجه طول روز و شب همواره مساوی است.

یادداشت

پرسش‌های سطح دانش

درس ۲

❖ جملات درست یا نادرست را مشخص کنید.

- درست نادرست
 درست نادرست
 درست نادرست

- ۱- نور خورشید در زمان معین فقط نیمی از زمین را روشن می‌کند.
 ۲- جابه‌جایی خورشید در آسمان موجب روشنایی همهٔ نقاط زمین می‌شود.
 ۳- هر منطقهٔ زمانی یک قاچ است و یک ساعت را به خود اختصاص می‌دهد.

❖ پاسخ درست را علامت بزنید.

۴- در کدام یک از اوقات زیر، خورشید تقریباً بالای سر ما است؟

- ① صبح ② قبل از ظهر ③ ظهر ④ بعدازظهر

۵- کدام یک از موارد زیر، موجب پدید آمدن شب و روز می‌شود؟

- ① چرخش زمین به دور خورشید ② چرخش ماه به دور زمین
 ③ چرخش زمین به دور خود ④ چرخش زمین به دور ماه

۶- در اول تیرماه در نیم‌کرهٔ خورشید به مدار بطور عمود می‌تابد.

- ① جنوبی - رأس‌الجدی ② شمالی - رأس‌الجدی
 ③ جنوبی - رأس‌السرطان ④ شمالی - رأس‌السرطان

۷- کشورهاییی که در شرق گریونیچ قرار دارند، نسبت به کشورهاییی که در غرب گریونیچ قرار دارند

- ① خورشید را دیرتر می‌بینند. ② خورشید را زودتر می‌بینند.
 ③ خورشید را همزمان می‌بینند. ④ خورشید را کمتر می‌بینند.

۸- مبنای کدام اوقات، موقعیت خورشید در آسمان است؟

- ① وقت قانونی ② وقت رسمی
 ③ وقت شرعی ④ وقت واقعی

۹- مدت‌زمان واقعی یک دور کامل گردش زمین به گرد خورشید چقدر است؟

- ① ۳۶۴ روز و ۶ ساعت ② ۳۶۵ روز و ۶ ساعت
 ③ ۳۶۶ روز و ۶ ساعت ④ ۳۶۵ روز

۱۰- درازی شب و روز در کدام دو روز برابر می‌شود؟

- ① اول بهار - اول پاییز ② اول زمستان - اول زمستان
 ③ اول بهار - اول تابستان ④ اول پاییز - اول تابستان

❖ جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

- ۱۱- وقتی نیمه‌ای از زمین در مقابل خورشید قرار می‌گیرد، تمام نقاطی که روی یک قرار دارند، در یک زمان خورشید را در آسمان مشاهده می‌کنند.
- ۱۲- همهٔ نصف‌النهارهایی که داخل یک قاج هستند، بطور توافقی ساعت دارند.
- ۱۳- از نتایج حرکت انتقالی زمین، پدید آمدن است.
- ۱۴- محور قطب‌ها بر سطح مدار گردش انتقالی زمین است.
- ۱۵- در اول بهار و اول پاییز، منطقهٔ روشن زمین با منطقهٔ تاریک زمین برابر می‌شود که به این دو زمان، می‌گویند.

❖ به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

- ۱۶- «حرکت وضعی» زمین را تعریف کنید.
- ۱۷- آیه‌ای از قرآن کریم در اشاره به شب و روز بیان کنید.
- ۱۸- حرکت وضعی زمین چه نتایج دارد؟
- ۱۹- منظور از «وقت واقعی» چیست؟
- ۲۰- چرا کشورهای دنیا از وقت واقعی استفاده نمی‌کنند؟
- ۲۱- منظور از «وقت رسمی» چیست؟
- ۲۲- در چه کشورهایی چند ساعت رسمی وجود دارد؟
- ۲۳- «حرکت انتقالی» زمین را تعریف کنید.
- ۲۴- منظور از «سال رسمی» و «سال کیبسه» چیست؟
- ۲۵- پیدایش فصول چگونه اتفاق می‌افتد؟
- ۲۶- منظور از «انقلاب تابستانی» چیست؟
- ۲۷- منظور از «انقلاب زمستانی» چیست؟

پرسش‌های سطح فرادانش

درس ۲

❖ جملات درست یا نادرست را مشخص کنید.

- درست نادرست
 درست نادرست

- ۱- اگر مسافری از تهران به توکیو سفر کند، باید ساعت خود را جلو بکشد.
 ۲- کره زمین در جهت شرق به غرب به دور خود می‌چرخد.

❖ پاسخ درست را علامت بزنید.

- ۳- در کدام یک از کشورهای زیر، هنگام ظهر زودتر اتفاق می‌افتد؟
 ۱ ایران ۲ عربستان ۳ هند ۴ ترکیه

- ۴- کوتاه‌ترین و طولانی‌ترین روز در نیم‌کره شمالی کدام روزها است؟
 ۱ اول دی - اول تیر ۲ اول تیر - اول دی
 ۳ اول فروردین - اول بهمن ۴ اول بهمن - اول فروردین

- ۵- کدام عامل موجب می‌شود درازی شب و روز در طول سال نامساوی شود؟
 ۱ حرکت وضعی زمین ۲ اعتدالین
 ۳ حرکت انتقالی زمین ۴ مایل بودن محور قطب

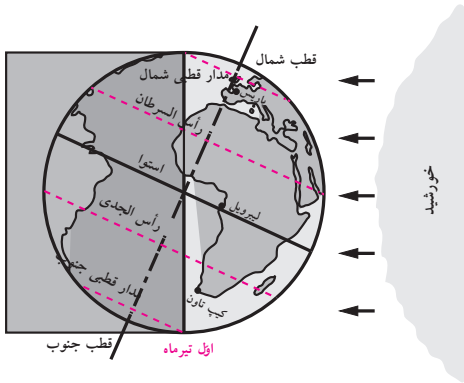
- ۶- کدام گزینه نادرست است؟
 ۱ سال کبیسه هر چهار سال یکبار اتفاق می‌افتد.
 ۲ علت اصلی گرم و سرد شدن زمین در فصل مختلف، فاصله زمین از خورشید است.
 ۳ کشور ایران در بیش از یک قاع گسترده شده است.
 ۴ حرکت وضعی زمین موجب اختلاف زمان در مناطق مختلف می‌شود.
 ۷- در کدام یک از مناطق زمین، طول شب و روز در تمام طول سال برابر است؟
 ۱ نصف‌النهار مبدأ ۲ مدار استوا ۳ قطب شمال ۴ قطب جنوب

❖ جملات ناتمام زیر را کامل کنید.

- ۸- با انقلاب زمستانی در نیم‌کره شمالی، فصل زمستان آغاز می‌گردد در حالی که در نیم‌کره
 ۹- حدود صد و چهل سال پیش، کشورها توافق کردند به جای زمان واقعی

❖ با توجه به مطالب درس و آموخته‌های خود، به سؤالات زیر پاسخ بدهید.

- ۱۰- چه تفاوتی بین وقت واقعی و وقت رسمی وجود دارد؟

۱۱- با توجه به تصویر مقابل، به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) در کدام روز سال، زمین در موقعیت این تصویر قرار دارد؟

ب) نیم کره‌های شمالی و جنوبی در چه فصل‌هایی به سر می‌برند؟

ج) قطب شمال و قطب جنوب در چه وضعیتی قرار دارند؟

۱۲- آیا در همه روزهای سال، خورشید به صورت مایل به زمین می‌تابد؟ چرا؟

۱۳- به نظر شما، چرا در قطب شمال و جنوب ۶ ماه شب و ۶ ماه روز است؟

۱۴- شهر «الف» در نصف‌النهار ۱۲۰ درجه شرقی و شهر «ب» در نصف‌النهار ۶۰ درجه شرقی واقع شده‌اند. اگر اکنون در شهر «ب»

ساعت ۱۲ ظهر باشد، در شهر «الف» ساعت چند است؟

۱۵- پنج کشور «ایران، برزیل، پاکستان، فرانسه و چین» را از نظر جلوتر بودن ساعت ترتیب‌بندی کنید.

..... (۱) (۲) (۳) (۴) (۵)

چهار محیط کره زمین

- ۱- سنگ کره (لیتوسفر)
- ۲- آب کره (هیدروسفر)
- ۳- هوا کره (اتمسفر)
- ۴- زیست کره (بیوسفر)

سنگ کره

بخش خارجی کره زمین یا پوسته آن که حالت جامد دارد و از سنگ و خاک تشکیل شده است، «سنگ کره» (لیتوسفر) نامیده می‌شود.

آب کره

شامل اقیانوس‌ها و دریاها، دریاچه‌ها، رودها و بقیه آب‌های سطحی، آب‌های زیرزمینی، یخچال‌ها و نزولات جوی می‌شود.

هوا کره

شامل گازهایی است که دور تا دور کره زمین را فرا گرفته است.

زیست کره

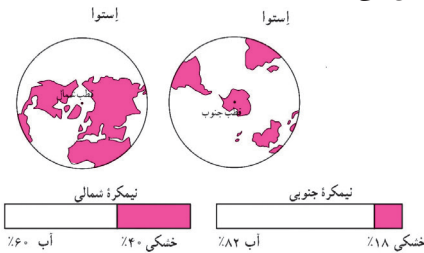
محیطی که در آن سه محیط سنگ کره، آب کره و هوا کره با یکدیگر ترکیب می‌شوند و زمین را برای انسان و دیگر موجودات زنده قابل زندگی می‌سازند.

کلام خداوند در قرآن کریم درباره خلقت آسمان و زمین

«آن کس که زمین را بستر شما قرار داد و آسمان را هم‌چون سقفی بر بالای سر شما برافراشت و از آسمان، آبی فرو فرستاد و به وسیله آن میوه‌ها را پرورش داد تا روزی شما باشد.»

وسعت خشکی‌ها و آب‌های زمین

وسعت خشکی‌های زمین نسبت به آب‌ها کم است. حدود ۷۱ درصد سطح زمین را آب‌ها تشکیل می‌دهند.

انواع ناهمواری‌ها در نقشه

- ۱- جلگه‌ها و دشت‌ها با رنگ «سبز»
- ۲- فلات‌ها با رنگ زرد
- ۳- کوه‌های بلند با رنگ قهوه‌ای

فلات

«فلات‌ها» سرزمین‌های نسبتاً هموار اما مرتفع هستند که از اطراف به سرزمین‌های کم‌ارتفاع و پست منتهی می‌شوند.

بلندترین فلات جهان

فلات تبت

ویژگی‌های کوه‌های جوان

- ۱- دامنه این کوه‌ها شیب تند دارند.
- ۲- دره‌های بین آنها تنگ و شکل V هستند.
- ۳- این کوه‌ها بسیار مرتفع و با قله‌های نوک‌تیز هستند.

ویژگی‌های کوه‌های پیر

- ۱- در کوه‌های کم‌ارتفاع با گذشت زمان و فرسایش، قله‌ها به شکل گنبدی درآمده‌اند.
- ۲- شیب دامنه در این کوه‌ها ملایم است.
- ۳- این کوه‌ها دارای دره‌های باز و آبرفتی به شکل U هستند.

